

WHEN ELEPHANTS COME MARCHING IN

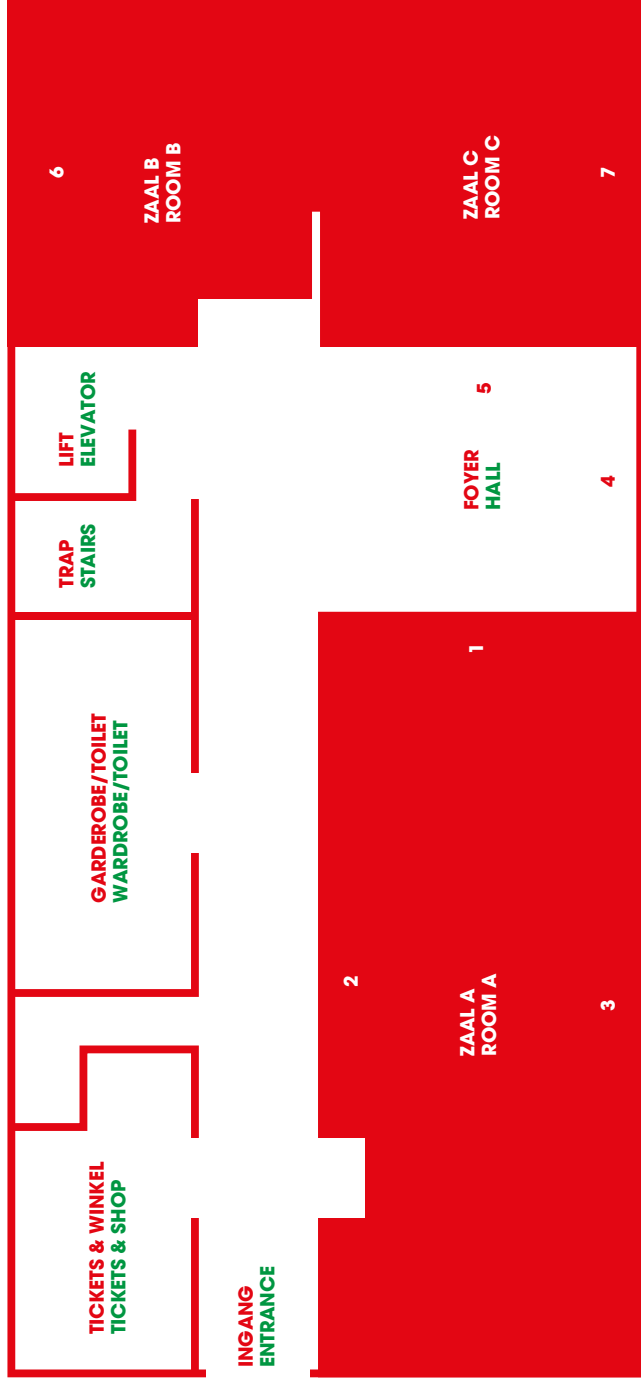
ECHO'S VAN DE SIXTIES
IN DE KUNST VAN NU

TENTOONSTELLING
27 SEPT 2014 – 11 JAN 2015

DE APPEL
ARTS CENTRE

BEL-ETAGE GROUND FLOOR

02

**ZAAL A
ROOM A**

**FOYER 0
FOYER 0**

**ZAAL B
ROOM B**

**ZAAL C
ROOM C**

**1
TAF HASSAM**

**4
JAN VAN DE PAVERT**

**6
CARL MICHAEL VON
HAUSSWOLFF**

**7
ROLAND SCHIMMEL**

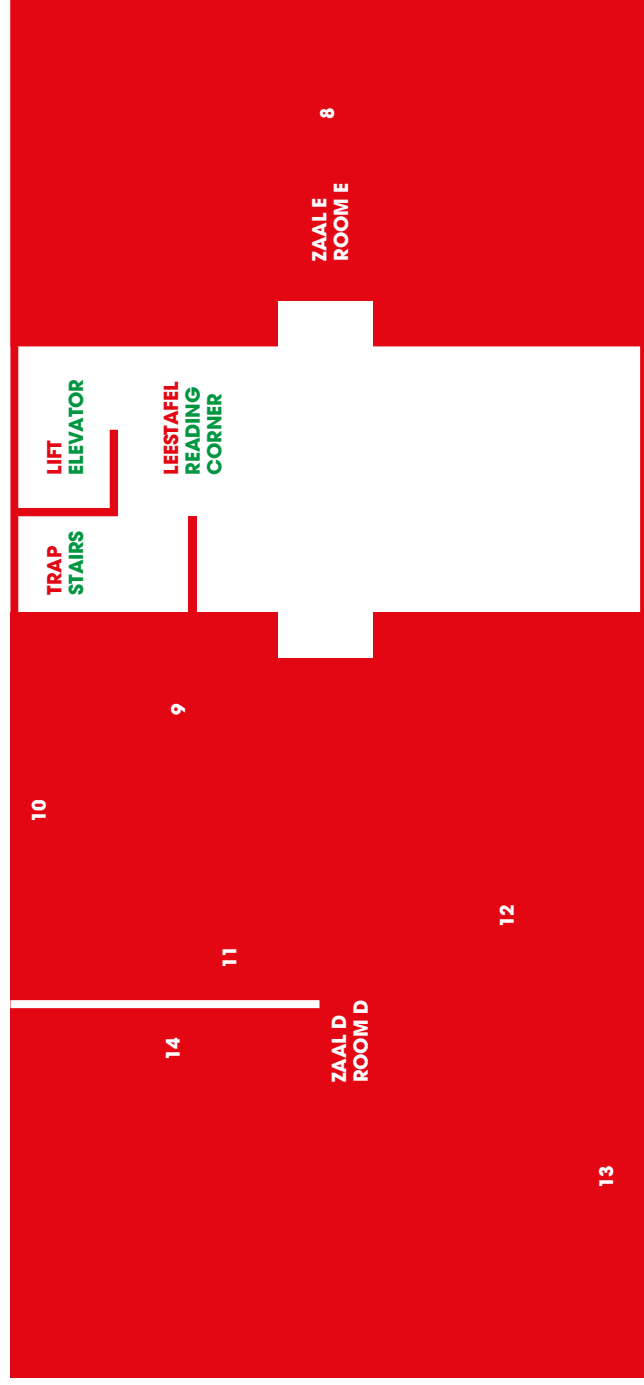
**2
CHIARA FUMAI**

**5
MICHAEL STUBBS**

**3
XUE MU**

03

EERSTE VERDIEPING FIRST FLOOR

04

DE BIBLIOTHEEK BEVINDT ZICH OP DE TWEDE VERDIEPING
THE LIBRARY IS LOCATED ON THE SECOND FLOOR

ZAAL D ROOM D

ZAAL E ROOM E

- 9 GERLACH EN KOOP
- 10 BOYLE FAMILY
- 11 EMILIO MORENO
- 12 HUGO CANOILAS
- 13 HIDENORI MITSUE
- 14 MELANIE BONAJO
- 8 WALTER DE MARIA

05

WHEN ELEPHANTS COME MARCHING IN ECHO'S VAN DE SIXTIES IN DE KUNST VAN NU

TENTOONSTELLING
27 SEPTEMBER 2014 — 11 JANUARI 2015

OPENING
26 SEPTEMBER
18:00 — 21:00 UUR

Beste bezoeker,

De jaren zestig staan bekend als een turbulent tijdsgewricht; een periode van protest en activisme, vrijheidsdrang, een terugverlangen naar de natuur, drugsexperimenten en indringende zintuiglijke ervaringen. Er ontstonden twee belangrijke kunstbewegingen die lange sporen hebben getrokken in de Westerse kunst- en cultuurgeschiedenis: Psychedelia en Conceptualisme. De twee worden vaak als tegenpolen beschouwd. Tegenwoordig wordt Psychedelia – kunst en andere uitingen die ontstonden vanuit de drang naar bewustzijnsverruiming – geassocieerd met drugsgebruik, de sub- of tegencultuur en experimentele muziek. Het intellectuele Conceptualisme – beeldende kunst waarin het idee centraal staat – is daarentegen bijna het synoniem van high art.

Vrijgevochten hippies en conceptuele kunstenaars komen daarom maar zelden samen in één zin voor, laat staan dat hun denken en kunst in samenhang wordt bekeken. Het verlangen naar de wilde roes

lijkt moeilijk verenigbaar met het streven naar de zuivere idee. Maar is die scheidslijn terecht? En hoe gaan kunstenaars van nu, welbewust of intuïtief, om met die tweeledige erfenis van de jaren zestig?

De tentoonstelling *When elephants come marching in: Echo's van de Sixties in de Kunst van Nu* verkent hoe de turbulente jaren zestig terugkeren in de hedendaagse kunst. Gastcurator Mark Kremer selecteerde werk van veertien kunstenaars, waarin uiteenlopende ideeën en ervaringen uit de sixties resoneren. Hij laat zien dat de sixties van grote betekenis zijn voor de actuele kunst.

Een aantal voorbeelden. Melanie Bonajo duikt in de wereld van de Ayahuasca, een geestverruimend middel dat ze ziet als de LSD van onze tijd. Jan van de Pavert maakte een monumentale schildering met een lofzang op de vrijheid, terwijl gerlach en koop met een minimale ingreep een confronterend beroep doen op het voorstellingsvermogen. Ook de zintuiglijke

ervaring kan in de tentoonstelling worden gekanteld: Carl Michael von Hausswolff nodigt u uit de geestverruimende eigenschappen van verfverdunner te ontdekken en bij het werk van Roland Schimmel zal u zich in de ogen knijpen en wellicht afvragen wat u precies ziet.

De titel van deze tentoonstelling is afgeleid van een voorstel voor het (niet uitgevoerde) *Project for Hannover* (1970) door de Amerikaanse kunstenaar Walter De Maria. Ter gelegenheid van een straatkunst tentoonstelling wilde hij honderd Afrikaanse olifanten naar Hannover vervoeren, en ze op speciaal gemaakte paden laten rondlopen, als nieuwe deelnemers aan het leven in de stad. Dit werk gaat over schaal en kracht, maar het is tegenwoordig slechts een gedachte die dat overrompelende beeld in het leven roept.

Met vriendelijke groeten,

de Appel arts centre

“BETWEEN THOUGHT AND EXPRESSION LIES A LIFETIME”

— THE VELVET UNDERGROUND, WHAT KINDA LOVE

Kunst maakt haar eigen tijd; een goed werk slecht de grenzen van ruimte en tijd. Zo voert een enkele strofe uit een song, geschreven en gezongen door Lou Reed in 1968 en in 1969 uitgebracht door The Velvet Underground (op hun derde en gelijknamige plaat), ons vandaag in een mum naar de sfeer van de sixties; sterker nog naar de jaren vijftig en het opwindende en verwarrende gevoel van ontworteling dat zo mooi bezongen werd door de *beat poets*; dat levensgevoel klinkt namelijk in dit lied door.

Maar daarmee komt deze muziek van de ‘Velvets’ tegelijk dichtbij een sentiment dat in diezelfde periode, die van de naoorlogse Wederopbouw, in Europa een zeer radicale stem vond in de existentieel-artistieke teksten en (non-)kunst van de dichter-kunstenaars uit de *Situationiste International*, een internationale organisatie van sociaal revolutionairen. Een situationistisch archetype: kameraden die in ‘t holst van de nacht door de stad zwerven; al rokend, pratend, drinkend. Dit beeld symboliseert uiteraard onze eeuwige zoektocht naar de kern van het bestaan. Maar het is ook een kunstwerk dat het raam openzet, een soort van

performance in de geest van *fluxus*: een vrolijk gezelschap tekent wandelend ‘vrije figuren’ in de uitgestrektheid van de nacht. Stilte en duisternis scherpen de geest en omzwachtelen de naar de fix dorstende zintuigen.

Juist de twee kunstcomplexen die wij vandaag vrijwel identificeren met de jaren zestig bespeelden zintuigen en geest: Psychedelia en Conceptualisme. De twee complexen hebben indrukwekkende sporen uitgezet die tot in de kunst van nu traceerbaar zijn. Het lijkt mij de moeite waard om na te gaan waar deze sporen elkaar kruisen in de sixties en later; dat is een van de inzetten van deze expositie.

Het beeld van sixties kunst en haar artistieke formaties is de laatste tijd verdiept en genuanceerd in diverse onderzoeken en exposities. We beseffen thans dat het Conceptualisme ook romantische trekken had (Jörg Heiser). En recent is er meer materiaal in beeld dat de maatschappijkritiek van de Psychedelia belicht (Lars Bang Larsen), alsmede materiaal dat wijst op onderzoek naar de brein-zintuigen samenwerking binnen dit kunstcomplex. Psychedelia is ook een kunst die werkte

met bewuste zintuiglijke vervoering; Conceptualisme is een kunst die de geest betoverde en confronteerde met de limieten van het denken.

De tentoonstelling *When elephants come marching in: Echo’s van de Sixties in de Kunst van Nu* brengt kunstwerken samen van 14 kunstenaars, waarin allerlei themata uit de jaren zestig resoneren. De werken geven aanleiding om stil te staan bij iconische fenomenen (*provo*, *Summer of Love*, de LSD-drugscultuur), historische episodes (Parijs ‘68), en kunsthistorische formaties (*Op Art*, Psychedelia, Conceptualisme) die het huidige beeld van de sixties bepalen. Veel van deze themata representeren hele ‘werelden’. Hiermee opent de tentoonstelling een grote inhoudelijke bandbreedte; een belangrijk decor waarin de werken, waarvan een groot aantal in 2014 voor de gelegenheid gemaakt is, hun eigen verhaal vertellen.

De ontwikkeling van de tentoonstelling heeft veel te danken aan gesprekken met de kunstenaars, en zij werd verder aangevuurd door een idee over de (mogelijke) verwantschap van Psychedelia

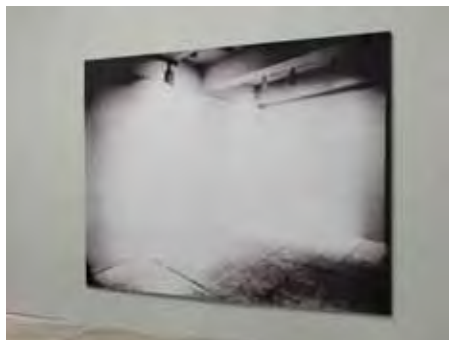
en Conceptualisme, dat ontstond in een door mij geleide research workshop op het Dutch Art Institute (2008-2009 en 2009-2010).

Ik geloof dat er veel voor te zeggen is om Lucy Lippard’s bekende adagium over het Conceptualisme en zijn focus op *the dematerialization of the art object* uit te breiden tot de Psychedelia. Ook bij Psychedelia gaat het vooral om geestelijk goed, om de mogelijkheid van verandering en transformatie, belichaamd in een kunstwerk dat ons als het ware de weg wijst. Maar voor werkelijke verandering moeten ook offers worden gebracht. De hippies hadden hier uitgesproken ideeën over. *Time Magazine* berichtte in 1967: ‘One East Coast hippie recently held a “funeral” for his former self. “You must follow the river inside you to its source”, he said, “and then out again.” Dat is een uitspraak over de rijkdom van het innerlijk: voor een ieder is er een persoonlijke weg waarop je jezelf kan ontdekken, zij het niet nadat je jezelf ook verloren hebt.

Gastcurator Mark Kremer

KUNSTENAARS BEGANE GROND

1. TAF HASSAM

JOHN FERRARI —
AN AMERICAN TRAGEDY, 2008
LAMBDA PRINT OP 8 PANELEN VAN 1.5 MM
ALUMINIUM, 304 X 210 CM
BRIEF, A4, KOPIEËN

Taf Hassams foto van een *white cube gallery* voert ons naar New York in 1968. We zien een tentoonstelling, maar zonder de kunst. Hassam manipuleerde een documentair beeld van een installatie met enkele *Micro-Paintings* van Gene Davis (1920-1985); minimale werken die nauwelijks opvielen in de ruimte. Hassam heeft ze helemaal weggehaald. Overbelichting en vergroting van het beeld versterken de leegte van de scène. De foto wordt aangevuld door een brief (*hand-out*), gemaakt op de 40-ste verjaardag van de tentoonstelling, waarin Taf Hassam het woord richt tot de fotograaf, John Ferrari, die de oorspronkelijke maker van het beeld is. Hassam fantaseert over de rol van de fotograaf, een onzichtbare arbeider in dienst van de kunst. Hij vraagt ook naar zijn leven

in de explosieve politieke wereld van de sixties, en in Amerika, waar op tv dagelijks de Vietnam Oorlog en moorden waren te zien.

Het werk lijkt misschien onbeduidend, omdat er zo weinig is te zien, maar juist daarom wordt de aandacht gericht op wat er niet in beeld verschijnt, en wat er tussen de regels van de brief gelezen kan worden. We reizen terug in de tijd, naar wat er toen gebeurde, wat er verscheen en weer verdween, de beloften en verwachtingen van de avant-garde, die we ons vandaag nog vaak herinneren.

2. CHIARA FUMAI

THE RETURN OF THE INVISIBLE WOMAN
(ALSO KNOWN AS 'VISITES FANTASTIQUES DE VITO A. AU PAYS DU FOUET'), 2014
COLLAGE EN BORDUURWERK OP SACHER-MASOCH'S VENUS IN FURS, WANDSCHILDERING
10 WERKEN, ELK 62,5 X 54 CM (MET LIJST)
COURTESY DE KUNSTENAAR EN A PALAZZO
GALLERY, BRESCIA

De Italiaanse kunstenaar Chiara Fumai brengt een ode aan Vito Acconci, een sleutelfiguur uit de vroege performancekunst van rond 1970. Acconci zocht in zijn performances zijn (pijn)grenzen op en ging vaak een directe en indringende confrontatie aan met de beschouwer.

In deze geborduurde collages creëert Fumai een samenzang tussen Acconci en de schrijvers Sacher Masoch en Pauline Reage. Op pagina's van Masoch's novelle *Venus im Pelz* (1870), dat gaat over een vrouwelijke domina in een sadoomasochistische relatie, zijn tekstfragmenten aangebracht uit Acconci's laatste performance *Ballroom* (december 1973, Florence) en uit de *Histoire d'O*, een erotische roman van Pauline Reage waarin seksuele onderwerping centraal staat. In *Ballroom* fantaseert Acconci over onzichtbare vrouwen die hem psychologisch martelen (zie ook de beschrijving van de performance op de hier tentoongestelde werk). Reage laat in *Histoire d'O* (bekend van de verfilming met Sylvia Kristel in de hoofdrol) een vrouwelijk personage monsterlijke uitspraken doen. De verbeelding van deze kunstenaars mondt uit in werk over erotiek, vrouwelijke dominantie en sadoomasochisme. Fumai versmelt de radicale manier waarop Acconci, Masoch en Reage over seksualiteit dachten en schreven.

3. XUE MU

A CHILDISH NOTHINGNESS: TILE STORIES, THE DAVIDS, THE BATHTUB PLANETS, 2004
RUIMTELIJK WERK

De installatie van Xue Mu bestaat uit drie delen. De geëtste beelden aan de wand stellen badkamertegels uit de sixties voor waarin de kunstenaar portretten aantroef van haarzelf en haar vrienden. De matten op de vloer zijn transformaties van Michelangelo's David, het toonbeeld van mannelijke schoonheid en kracht uit de Italiaanse Renaissance. Door gebruik van xerografie (een speciale druktechniek) is de beroemde sculptuur vervaardigd tot abstracte patronen. Hij ligt hier plat op de vloer. De staande structuur verwijst naar het Grote Beer sterrenbeeld, en naar een Ping-Feng (een traditioneel Chinees kamerscherm); de op planeten gelijkende beelden zijn in feite snapshots van een zwarte badkuip. Mu suggereert dat elke momentane en individuele ervaring verbonden kan worden met diepgaande onderwerpen, als de praktische logica maar opgeschort wordt. Door de verbeelding de ruimte te geven, kan het dagelijks leven als enorm rijk worden ervaren, en vol van onverwachte waarden.

HET WERK VAN XUE MU IS MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR HET AMSTERDAMS FONDS VOOR DE KUNST EN DE RIJSAKADEMIE.

4. JAN VAN DE PAVERT

DETAIL

VRIJHEID, VOORGESTELD DOOR HEDENDAAGSE
JONGEREN EN HISTORISCHE FIGUREN, 2014
ACRYL OP DOEK, 448 X 567 CM

Op maar liefst 25 m² doek voert de Nederlandse kunstenaar Jan van de Pavert ons naar een hoekje in een groen park ergens in Nederland. Getuige de flats op de achtergrond zijn we mogelijk in de buurt van de Bijlmer in Amsterdam. Het schilderij wordt bevolkt door een serie bijzondere personen, geschilderd in zoete pasteltinten. Er is geen perspectief, iedereen is even groot weergegeven. De 'naïeve' stijl combineert de beeldtaal van sixties' posters met die van de Engelse Pre-Rafaëlieten, en het grote formaat sluit aan bij het werk van schilders als Rivera en Léger, die begin vorige eeuw hun utopische en revolutionaire idealen uitdroegen in grote muurschilderingen.

Hier zien we uiteenlopende personages, van een groepje anonieme Shisha rokende meisjes tot de persoonlijke helden van de kunstenaar, zoals de Nederlandse zanger Wally Tax en enkele Provo's. Van de Pavert beeldt iconen van de jaren zestig af naast figuren uit een heel andere tijd. De verschillende tijdsgewrichten zijn moeilijk te onderscheiden – vroeger lijkt op nu, en nu op vroeger – want de figuren zijn op een en dezelfde manier gestileerd. Van de Pavert staat als driejarige tussen het publiek, samen met zijn dochter van ongeveer vijf. Hij is toeschouwer en deelnemer.

Veel figuren in het schilderij kunnen in verband worden gebracht met vrijheid, een van de kernverworvenheden van de generatie uit de jaren zestig. Deze vrijheid werd in praktijk gebracht door actie: de vrijheid van Stockhausen was om zijn muziekgroep veertig minuten lang gepiep en gekraak voort te laten brengen, en van de Provo's en de Damslapers om door speelse acties in de straten van de stad hun idealen na te streven.

HET WERK VAN JAN VAN DE PAVERT IS MEDE
MOGELIJK GEMAAKT DOOR HET MONDRIAAN
FONDS.

5. MICHAEL STUBBS

UNTITLED (CREAM), 1991
OLIEVERF VAN CAKE ICER OP GESTAPELDE
DOEKEN, 36 X 36 X 24 CM

UNTITLED (PRUSSIAN BLUE), 1991
OLIEVERF VAN CAKE ICER OP GESTAPELDE
DOEKEN, 36 X 36 X 24 CM

Deze twee vroege schilderijen van de Engelse kunstenaar Michael Stubbs zijn gekozen vanwege hun 'explosieve' karakter: een teveel aan energie zoekt een uitweg. Je voelt beheerste euforie en ziet abstracte draaikolken in de dikke verfmassa. De schilderijen zijn enorm compact, maar tegelijk barok. Ze raken aan zowel Psychedelia, alsook Conceptualisme. Stubbs' schilderijen uit 1991 vertrokken vanuit een debat over de betekenis van de schilderkunst dat tijdens zijn studietijd tot het eind van de jaren tachtig zijn

hoogtepunt kende: was schilderen nog van waarde voor de hedendaagse kunst? Zoekend naar een alternatief voor de toen populaire expressionistische en (neo) geometrische manier van schilderen, maakte Stubbs deze 'gestapelde' of 'gelaagde' schilderijen. Het zijn een soort sculpturen van verf en doek, die nog het meest weg hebben van slagroomtaarten. De kunstenaar werd een soort patissier, een taartenbakker. De olieverf is zelfs door echte taartspuiten gegaan om deze decoratieve vormen (die maanden moesten drogen) te verkrijgen. Ieder 'schilderij' is precies een vierkante voet, wat verwijst naar de strakke maatvoering binnen de Minimal Art. Achter de vrolijke en expressieve vorm schuilt een doorwrocht concept.

6. CARL MICHAEL VON HAUSSWOLFF

THINNER AND LOW FREQUENCY BAR, 1998/2014
MIXED MEDIA: STAAL, GLAS, THINNER FLESSEN,
DOEK, VERSTERKER, 2 SINE WAVE TONEN

De Zweedse kunstenaar Carl Michael von Hausswolff, die bekend is van licht- en geluidsinstallaties die sterke fysieke ervaringen kunnen oproepen, nodigt de bezoeker uit aan een bar. Hier kan u – mocht u de behoefte hebben – thinner snuiven, een verfverdunner en tevens een populair roesmiddel dat vrijelijk verkrijgbaar is bij de doe-het-zelf zaak. Aan de bar klinken twee lage tonen die met elkaar interfereren. Dit geluid is voor de kunstenaar het auditieve equivalent van de pulserende roeservaring die het snuiven van thinner kan veroorzaken. De drug die aan deze bar kan worden gebruikt is overal legaal verkrijgbaar en is, tegelijkertijd, zeer gevaarlijk. Met deze ontmoetingsplek levert Von Hausswolff commentaar op de paradoxale drugswetgeving in vele landen en de hypocriete wijze waarop met verslavingsproblematiek wordt omgegaan.

7. ROLAND SCHIMMEL

AMBIENT MOMENT, 2014
MUURSCHILDING, 400 X 592 CM
ACRYL OP WAND

Het onderwerp van Roland Schimmels werk is licht, de observatie van licht en de verbeelding van de wijze waarop ons organisme (dag)licht ziet en verwerkt. De in de Appel arts centre voor de tentoonstelling gemaakte muurschildering bestaat uit ijle halo's die wegsterven en telkens weer opdoemen. Ook zien we twee zwarte cirkels en een werveling van zogenaamde nabeelden, het beeld dat we waarnemen wanneer we eerst kijken naar een fel gekleurd voorwerp (zoals de zon) en vervolgens naar een witte of zwarte achtergrond. Het oog ziet dan het complementaire tegendeel. Oranje wordt blauw, geel paars en groen rood. Zwart verandert in wit.

Het werk heeft een dynamisch en interactief effect. Je wordt wakker geschud, en alert gemaakt op wat er met je ogen gebeurt. Het kijken scherpt de zintuigen, laat ervaren hoe snel ze reageren en als het ware het beeld proberen te bevechten. De visuele 'grip' die van het werk uitgaat is door de kunstenaar wel eens vergeleken met Soft Machine's Hope for Happiness uit 1968, een meeslepende song met een pulserende en dwingende beat.

De werking van nabeelden fascineert Schimmel al lang. Nabeelden hebben voor hem te maken met hoe de mens zijn of haar omgeving in zich opneemt, en het herstel van evenwicht. Iedere indruk, hoe kortstondig ook, trekt een (subtiel) spoor van nabeelden. Dat geldt ook voor elke gebeurtenis, de emoties die daaruit voortkomen en de gevoelens die dit oproept.

EERSTE ETAGE

8. WALTER DE MARIA (1935—2013)

CRICKET MUSIC, 1964
MUZIEKSTUK, 24'34"
OCEAN MUSIC, 1968
MUZIEKSTUK, 20'29"
HARDCORE, 1969
VIDEOFILM, KLEUR, 29'

COURTESY: GAGOSIAN GALLERY, NEW YORK EN
MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN,
ROTTERDAM

De Amerikaan Walter De Maria is in de jaren zestig/zeventig bekend geworden met grootschalige installaties, minimalistische sculpturen en indrukwekkende land art projecten. Zijn werk tart de verbeelding, vaak met grootse fysieke gebaren. Bij zijn beroemde installatie Lightning Field (1977) geleidde hij bliksem naar 400 stalen palen die hij had geplaatst in de woestijn van New Mexico. Hij zette de elementen naar zijn hand. Zijn werk is op deze tentoonstelling te zien omdat het aspecten van Conceptualisme en Psychedelia combineert.

De hier tentoongestelde televisiefilm Hardcore werd in juli 1969 opgenomen in de Black Rock Woestijn van North Western Nevada, waar sinds 1990 jaarlijks het Burning Man plaats vindt, een groots festival dat deze desolate plek met muziek en kunst voor een week omtovert tot een sprookjesachtige omgeving. De Maria's film is een post-Spaghetti Western die met aardse zaken begint en dan traag overgaat in een post-minimalistische *freak-out*. De film gaat vergezeld van (delen uit) twee muziekstukken die hij heeft gemaakt: Cricket Music (1964) en Ocean Music (1968). Ocean Music begint met een veldopname van oceaangeluid, maar vloeit over in De Maria's kruierende percussie. Door boventonen en andere effecten wordt het geheel tamelijk psychedelisch. Het begint langzaam, net als een *alop*: het trage, meditatieve begin in de Hindoestaanse muziek. Het geluid wordt steeds intenser tot er een betovering intreedt, een staat van *kenosis* ('zelf-lediging'), een toestand van gelukkig ontzag.

Hardcore is ontstaan in opdracht van James Newman en de Dilexi Foundation, San Francisco, in samenwerking met KQED San Francisco public television.

9. GERLACH EN KOOP

EXECUTION, 2014
BESTAANDE BOORGATEN, PAK VAN 400 VELLE
A4, OFFSET, RECHTSTREEKS VAN DE DRUKKER EN
ONGEOPEND

Wat is achtergebleven van de vorige tentoonstelling, een vorige tentoonstelling, of die daarvoor of weer daarvoor of daar weer voor, wordt door gerlach en koop ge-

bruikt voor een eenvoudig maar expansief werk dat je als een bevrijding zou kunnen karakteriseren. Dat gebruik is overigens minimaal; er wordt vooral een beroep gedaan op het voorstellingsvermogen. Voor gerlach en koop is het interessanter na te denken over het verwijderen dan over het toevoegen van iets. Zoals bij de objectloze tentoonstelling Nirvana uit 1970 van de Japanse conceptuele kunstenaar Yutaka Matsuzawa, waarbij dagelijks een ruimte werd gesloten. De tentoonstelling trok zich terug, werd dag na dag een zaal minder tot er van een tentoonstelling geen sprake meer was. Het werd een tentoonstelling waarover je enkel nog kunt spreken, vanuit de herinnering. Of bij de *Oggetti in meno* (Minus objecten) van arte povera-kunstenaar Michelangelo Pistoletto uit 1965-66, een serie ongelijksoortige objecten waar je zonder kunt, en waarmee Pistoletto zich van bepaalde dingen kon losmaken. Ieder voorwerp, stelt niks specifiek voor, is ongewoon en heeft toch een soort 'zelfredzaamheid', alsof het geen maker heeft.

“One must learn how to free oneself from a position even while one is engaged in conquering it.” Dat kan een toeschouwer ook overkomen, al is dat natuurlijk een andere bevrijding dan die van de maker. Soms valt het samen.

Er ligt een stapel drukwerk op de vloer, zoals je dat vaker ziet in tentoonstellingen. Meestal betekent het dat je een vel kunt meenemen. Dit keer niet. Het pak komt rechtstreeks van de drukker en is niet uitgepakt, met een enkel vel bovenop getapt bij wijze van voorbeeld. Het is een sculptuur. De woorden en de locatie blijven aan elkaar verbonden, en verspreiding is enkel mogelijk via het geheugen.

10. BOYLE FAMILY

ELEMENTAL STUDY FOR THE BARCELONA SITE WITH CRACKED EARTH, RIVULETS, STONES AND SHELLS, 2000—2008

WORLD SERIES, 1968—NUMIXED MEDIA, HARS, GLASVEZEL, 183 X 183 X 30 CM

Boyle Family is een Britse kunstenaarsgroep, bestaand uit Mark Boyle (1934-2005+), Joan Hills (1931), en hun kinderen Sebastian en Georgia. Eind jaren vijftig beginnen Boyle en Hills met het maken van kunst waarin twee principes doorklinken: 1. kunst is een objectief onderzoek van de zichtbare wereld, en 2. de hele wereld en haar verschijnselen zijn een mogelijk onderwerp. Vanaf 1963 maken de Boyle Family de Earth Pieces die zouden uitmonden in de World Series, waarvan hier een selectie te zien is. Op willekeurige plekken over de hele wereld namen ze een uitsnede van 'de grond onder onze voeten'. Ze verzamelden ter plekke aarde, stenen, asfalt enzovoort. In de studio fixeerden ze deze delen. De uitsneden van de aarde hangen als schilderij of reliëf aan de muur. Ieder werk uit deze serie had een opmerkelijk startpunt: bezoekers aan een tentoonstelling in het ICA in Londen in 1968 of een geblinddoekte vriend(in) van de kunstenaars wierp in de studio een pijltje naar een wereldkaart. De plek waar het pijltje landde werd de nieuwe bestemming waar de kunstenaars de aarde omwoelden. Die 'anonieme' werkwijze zorgde ervoor dat er geen (vooringenomen) esthetiek was. De wereld werd omarmd, zoals die aan hen verscheen.

11. EMILIO MORENO

**ACROBAT, 2014
ZANDSCULPTUUR, 50 X 34 X 60 CM**

Als water een vloeibare-, vaste- of gasvorm kan aannemen, wat kan geschiedenis dan zijn? Emilio Moreno werkt sinds kort aan het project Stone Acrobatics, dat is geïnspireerd op een Romaanse kerk uit zijn geboortestreek in Spanje. In de jaren vijftig werd elke afzonderlijke steen van die kerk zorgvuldig ontmanteld en gemarkeerd, en naar New York verscheept. Hetzelfde gebouw werd daar tegen een nieuwe horizon opnieuw opgebouwd als onderdeel van The Cloisters, dat nu bij het Metropolitan Museum hoort.

Moreno is gefascineerd door dit fluïde proces waarin iets zo stevig als een gebouw ontmanteld wordt. Hij ging meerdere maanden naar New York om de historische en politieke context van de bijzondere verhuizing van de kerk te onderzoeken. Als onderdeel van het onderzoek schreef Moreno, hij filmde, en maakte zandkastelen, zoals het exemplaar dat hier is tentoongesteld. Hij is daarbij geïnteresseerd in hoe verhalen worden samengesteld. Het werk laat zich lezen als een reflectie over hoe een gebouw geschiedenissen kan bevatten; hoe friezen (horizontale stroken versierd met schilder- of beeldhouwwerk) en andere architectonische elementen als kraagstenen en kapitelen voor de uitvinding van de cinema als verhalende structuren functioneerden.

HET PROJECT 'STONE ACROBATICS' IS MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR HET AMSTERDAMS FONDS VOOR DE KUNST

12. HUGO CANOILAS

**NOMADISCHE WERKEN, 2014
COURTESY GALERIA COLLICALLIGREGI
SPECIALE DANK AAN PIETRO MOLINAS**

De Portugese kunstenaar Hugo Canoilas laat op deze tentoonstelling re-makes zien van vier reeds in een andere vorm bestaande werken van zijn eigen hand, die gewijd waren aan Abstract Expressionistische schilderkunst, Beat Poetry, en provo: *Floor Drawing* (video), *Low* (dia-projectie), *The Provo theatre flyer* (object) en *A Shoe a Bike and a Stone* (objecten). Dit gebaar is een ode aan, bijvoorbeeld, Kazimir Malewich, die diverse herhalingen heeft gemaakt van het revolutionaire schilderij het Zwarte vierkant uit 1917.

Doordat Canoilas eigenhandig kopieën maakt van zijn kunstwerken, geeft hij ze een tweede leven. Ze worden in zijn optiek nomadisch, minder gebonden aan één vaste plek, ze kunnen uitwaaien over de aarde. De kunstenaar maakt ze vrij voor gebruik en misbruik en voor verdere reproductie in de toekomst. Het zijn niet langer unieke kunstwerken en daardoor hebben ze ook geen conventionele commerciële waarde meer. De kunstenaar zelf schrijft over dit werk: “The objects exhibited are either historical references that originally were made for the streets and now gain a second life in art, or objects of mine that were first placed in the streets by me and are tried out as art objects. I wrote before about this second life; in this I am reminded of the suspension of violence in some of the objects by Hungarian artist Tamás St Auby; they bring me to poetry as the least aggressive human activity.”

13. HIDENORI MITSUE

A BOY WITH A FALCON AND LEASH, 2013

OLIEVERF OP DOEK, 90 X 70 CM

BUST OF MARY II STUART, 2011

OLIEVERF OP DOEK, 50 X 40 CM

BUST OF PRINCE WILLIAM III C, 2011

OLIEVERF OP DOEK, 50 X 40 CM

ENJOY THE ICE, 2014

OLIEVERF OP DOEK, 90 X 135 CM

ICE LANDSCAPE, 2014

OLIEVERF OP DOEK, 90 X 135 CM

HOLLYHOCKS AND OTHER FLOWERS IN A VASE, 2013

OLIEVERF OP DOEK, 70 X 60 CM

PEACOCKS AND DUCKS, 2014

OLIEVERF OP DOEK, 215 X 180 CM

COURTESY: FRANCIS BOESKE PROJECTS

Deze reeks schilderijen van de Japanse kunstenaar Hidenori Mitsue vertrekt vanuit Westerse zeventiende-eeuwse portretten, stillevenen en landschappen. Mitsue maakt navolgingen van deze historische schilderijen, maar laat er een typisch modern schilderigebaar op los. Hij ontmantelt bestaande werken en maakt er nieuwe beelden van. Daarbij is het construeren van beelden net zo belangrijk als ze afbreken: het beeld wordt gevierd, maar tegelijk ook ondermijnd en in twijfel getrokken.

Mitsue's schilderijen hebben een bijzondere plasticiteit: een rustige scène of levendige gebeurtenis krijgt als het ware voor je ogen vorm. De voorstelling lijkt pas een moment geleden gestold. Dat geeft deze voorstellingen een enorme dynamiek, alsof ze het volgende moment in lucht zouden kunnen oplossen of uit elkaar barsten. Het fluïde en het vaste

komen in deze werken samen, zoals ze dit ook deden in bepaalde psychedelische projecties uit de jaren zestig.

14. MELANIE BONAJO

NIGHT SOIL: FAKE PARADISE, 2014

EERSTE DEEL VAN EEN 3-DELIGE FILM, 32' 40", ROUGH CUT

Volgens kunstenaar Melanie Bonajo kan Ayahuasca, een psychedelisch brouwsel van diverse planten-aftreksels, voor onze tijd de betekenis hebben die LSD voor de sixties had. Het 'medicijn' heeft van oorsprong een inheemse Amazone traditie, maar de geestverruimende drank wordt tegenwoordig wereldwijd gebruikt. Mensen prijzen de geestelijke wereld die geopend wordt door Ayahuasca, de 'slinger van de ziel'.

De drank wordt tijdens een (groeps) ceremonie genuttigd, vaak onder leiding van een sjamaan. Muziek versterkt de gemeenschappelijke en persoonlijke ervaring en beïnvloedt de mentale reis. Het is het ritueel eromheen dat mede betekenis geeft aan de geestelijke ervaring. Er bestaan in verschillende culturen verschillende varianten van dit ritueel. In de hier getoonde video vraagt Bonajo zich onder meer af hoe kunstenaars dat ritueel zouden kunnen beïnvloeden. Wat kunnen we van planten leren? Hoe kunnen we voor onze maatschappij zorgdragen? De video bevat persoonlijke verhalen, onder meer opgenomen in New York, met daarbij speciale aandacht voor de vrouwelijke stem die binnen het psychedelisch onderzoek en de populaire cultuur traditioneel weinig aandacht krijgt.

EVENTS

OPENING

VRIJDAG 26 SEPTEMBER

18 — 21 UUR

MET MUZIEK PERFORMANCE GERMAN POPOV

Q&A MET CURATOR MARK KREMER EN KUNSTENAARS ROLAND SCHIMMEL, HUGO CANOILAS, TAF HASSAM

ZATERDAG 27 SEPTEMBER

15:30 — 17 UUR

FAMILIERONDLEIDING ISM MOES

ZONDAG 28 SEPTEMBER EN 30 NOVEMBER

14:30 — 16 UUR

REGULIERE RONDLEIDING

ZONDAG 19 OKTOBER EN 11 JANUARI

15 — 16 UUR

BURENDAG

ZONDAG 26 OKTOBER

14:30 — 17 UUR

MUSEUMNACHT

ZATERDAG 1 NOVEMBER

19 — 2 UUR

EVENT AMSTERDAM ART WEEKEND

ZONDAG 30 NOVEMBER

16 — 18 UUR

ZONDAGSSCHOOL ONDER LEIDING VAN CURATOR MARK KREMER

14 DECEMBER

15 — 16 UUR

COLOFON

ORGANISATIE

TEAM DE APPEL ARTS CENTRE

ZIE WEBSITE WWW.DEAPPEL.NL/ABOUT/TEAM/

GASTCURATOR

MARK KREMER

OPBOUW

SJOERD TIM EN TEAM

ONTWERP

THONIK

PRINT

DE BESTE PRINT BV

MET DANK AAN HET MONDRIAAN FONDS EN HET AMSTERDAMS FONDS VOOR DE KUNST

13. HIDENORI MITSUE

A BOY WITH A FALCON AND LEASH, 2013

OIL ON CANVAS, 90 X 70 CM

BUST OF MARY II STUART, 2011

OIL ON CANVAS, 50 X 40 CM

BUST OF PRINCE WILLIAM III C, 2011

OIL ON CANVAS, 50 X 40 CM

ENJOY THE ICE, 2014

OIL ON CANVAS, 90 X 135 CM

ICE LANDSCAPE, 2014

OIL ON CANVAS, 90 X 135 CM

HOLLYHOCKS AND OTHER FLOWERS IN A VASE, 2013

OIL ON CANVAS, 70 X 60 CM

PEACOCKS AND DUCKS, 2014

OIL ON CANVAS, 215 X 180 CM

COURTESY: FRANCIS BOESKE PROJECTS

The starting point for this series of paintings by the Japanese artist Hidenori Mitsue are Western 17th century portraits, still lifes and landscapes. Mitsue makes successors to these historic paintings, but employs a typically modern painterly gesture. He deconstructs existing works and makes new images out of them. In this process the construction of images is just as important as the deconstruction: the image is honoured, but at the same time undermined and called into question. Mitsue's paintings have an enormous plasticity: a tranquil scene or lively occurrence takes form before our eyes, as it were. The image seems to have solidified only a moment ago. That gives these representations an enormous dynamism, as though in the following moment they could dissolve into thin air, or blow apart. In these works fluid and fixed forms come together, as they also did in certain psychedelic projections from the 1960s.

14. MELANIE BONAJO

NIGHT SOIL: FAKE PARADISE, 2014

FIRST PART OF A 3-PART FILM, 32' 40",
ROUGH CUT

According to the artist Melanie Bonajo, ayahuasca, a psychedelic brew of various plant extracts, could have the same significance for our day as LSD had for the 1960s. The 'medicine' has its roots in an indigenous Amazon tradition, but the mind-expanding drink is presently used all over the world. People prize the mental vistas that are opened up by ayahuasca, the 'vine of the soul'. The drink is consumed during a (group) ceremony, often under the guidance of a shaman. Music enhances the communal and personal experience, and influences the mental trip. It is the ritual around it that contributes to the meaning of the spiritual experience. There are different variants of this ritual in different cultures. In this video Bonajo asks how artists could influence this ritual. What can we learn from plants? How can we care for our society? The video contains personal stories, including some recorded in New York, and devotes special attention to the feminine voice that traditionally has been neglected in psychedelic research and popular culture.

EVENTS

OPENING

FRIDAY 26 SEPTEMBER

6 — 9 PM

WITH MUSIC PERFORMANCE GERMAN POPOV

Q&A WITH CURATOR MARK KREMER AND ARTISTS ROLAND SCHIMMEL, HUGO CANOILAS, TAF HASSAM

SATURDAY 27 SEPTEMBER

3:30 — 5 PM

FAMILY GUIDED TOUR ICW MOES

SUNDAY 28 SEPTEMBER AND 30 NOVEMBER

2:30 — 4 PM

REGULAR GUIDED TOUR

SUNDAY 19 OCTOBER AND 11 JANUARY

3 — 4 PM

NEIGHBOUR EVENT

SUNDAY 26 OCTOBER

2:30 — 5 PM

MUSEUM NIGHT

SATURDAY 1 NOVEMBER

7 PM — 2 AM

EVENT AMSTERDAM ART WEEKEND

SUNDAY 30 NOVEMBER

4 — 6 PM

SUNDAY SCHOOL WITH CURATOR MARK KREMER

SUNDAY 14 DECEMBER

3 — 4 PM

COLOPHON

ORGANIZATION

TEAM DE APPEL ARTS CENTRE

SEE WEBSITE WWW.DEAPPEL.NL/ABOUT/TEAM/

GUEST CURATOR

MARK KREMER

CONSTRUCTION

SJOERD TIM AND TEAM

TRANSLATION

WORD & PICTURES

DESIGN

THONIK

PRINT

DE BESTE PRINT BV

THANKS TO THE MONDRIAAN FUND AND
THE AMSTERDAM FUND FOR THE ARTS

9. GERLACH EN KOOP

EXECUTION, 2014

EXISTING DRILL HOLES, PACK OF 400 SHEETS
A4, OFFSET, STRAIGHT FROM THE PRINTER AND
UNOPENED

What's left from the former exhibition, a former exhibition, the one before that or even before the one that came before, is used by gerlach en koop for a modest but expansive piece that could be characterised as a release. This use however is minimal; it basically appeals to one's imagination. A couple of lines, small but legible: you are obliged to bend forward.

It's more interesting for gerlach en koop to consider removing than it is to add something. Think of the exhibition by Yutaka Matsuzawa that withdraws itself, day after day one room less until there's no exhibition left to speak of, or rather just that—an exhibition you can only speak about, from memory. Think of the Oggetti in meno, by arte povera artist Michelangelo Pistoletto, the minus objects, objects you can do without, objects through whose agency he was able to disconnect himself from certain things. 'One must learn how to free oneself from a position even while one is engaged in conquering it.' It can happen to a spectator as well, even though it will be a different liberation compared to the one of the artist. Occasionally it coincides. The stack is on the floor, just like you encounter it more often in exhibitions. As a rule this means you can take a sheet. Not this time. The pack comes straight from the printers and is unopened, with just a single sheet taped on top as an example. It's a sculpture. The words and the location stay connected, and dispersion is only possible through memory.

10. BOYLE FAMILY

ELEMENTAL STUDY FOR THE BARCELONA SITE
WITH CRACKED EARTH, RIVULETS, STONES AND
SHELLS, 2000—2008

WORLD SERIES, 1968—PRESENT
MIXED MEDIA, RESIN, GLASS FIBRE,
183 X 183 X 30 CM

Boyle Family are a group of British artists, comprised of Mark Boyle (1934-2005†), Joan Hills (b. 1931), and their children Sebastian and Georgia. In the late 1950s Boyle and Hills began to produce art defined by two principles: 1. art is an objective investigation of the visible world, and 2. the whole world and all its phenomena are possible subjects. In 1963 the Boyle Family began making Earth Studies, which would lead to the World Series, a selection from which is to be seen here. At random places all over the world they take samples of 'the ground under our feet', casting and collecting evidence from the site. The finished work is a presentation of the original site recreated as closely as the artists can make. The samples of the ground then hang on the wall like a painting or relief. Every work from this series had a remarkable genesis: the sites were selected by friends in the studio or visitors to an exhibition at the ICA in London in 1968, being blindfolded and throwing a dart at an unseen World map. Boyle Family go to the sites where the darts landed and use larger scale maps and more random selection to focus down to the final 1.8m x 1.8m site. This 'anonymous' manner of working guarantees that there is no (preconceived) aesthetic. The world is embraced, just as it presents itself to us.

11. EMILIO MORENO

ACROBAT, 2014
SAND SCULPTURE, 50 X 34 X 60 CM

If water can be liquid, solid, or gas, what can history be? The project 'Stone Acrobatics' takes as a starting point the case of a Romanesque church, originally located in the artist's hometown region, in Spain. In the 1950's each of the stones of that church were carefully dismantled and shipped to New York, where the very same building was re-erected.

Seduced by the idea of such a fluid process affecting something so solid as a building, Moreno spent months in New York researching that church. He wrote, he filmed, he made sandcastles. As a result of that process, he produced an essay film as well as a number of related works where architecture is related to language, etymology flirts with ancestry, and a detective becomes prisoner of a writer.

This 'Acrobat' (2014) is one of the diverse outcomes of the 'Stone Acrobatics' project, and it is a consequence of Moreno's interest in the modes of construction of a narrative. On the occasion of this exhibition, he reflects on corbels, capitals and friezes as pre-cinematic storytelling devices.

THE PROJECT 'STONE ACROBATICS' IS
GENEROUSLY SUPPORTED BY
THE AMSTERDAM FUND FOR THE ARTS

12. HUGO CANOILAS

NOMADIC WORKS, 2014
COURTESY GALERIA COLLICALIGGREGI.
SPECIAL THANKS TO PIETRO MOLINAS

In this exhibition the Portuguese artist Hugo Canoilas is showing 're-makes' of four of his works devoted to abstract expressionist art, Beat poetry and Provo, which already existed in another form: *Floor Drawing* (video), *Low* (slide projection), *The Provo theatre flyer* (object), and *A Shoe a Bike and a Stone* (objects). This gesture is a homage to, for instance, Kazimir Malevich, who did various repetitions of his revolutionary 1917 painting *Black Square*.

Through making copies of his artworks himself, Canoilas gives them a second life. In his view, they become nomadic, less connected to a fixed place; they can roam the world. The artist makes them freely available for use (or misuse), and for further reproduction in the future. They are no longer unique artworks, and therefore they no longer have any conventional commercial value.

The artist himself has written of this work, "The objects exhibited are either historical references that originally were made for the streets and now gain a second life in art, or objects of mine that were first placed in the streets by me and are tried out as art objects. I wrote before about this second life; in this I am reminded of the suspension of violence in some of the objects by Hungarian artist Tamás St Auby; they bring me to poetry as the least aggressive human activity."

6. CARL MICHAEL VON HAUSSWOLFF

THINNER AND LOW FREQUENCY BAR, 1998/2014
MIXED MEDIA: STEEL, GLASS, THINNER BOTTLES,
CANVAS, AMPLIFIER, 2 SINE WAVE TONES

The Swedish artist Carl Michael von Hausswolff, who is known for light and sound installations that can call up strong physical experiences, invites the visitor to a bar. Here you can – should you feel the need – sniff paint thinner, which is a popular means of getting high, openly available at any do-it-yourself store. At the bar one hears two low tones that interfere with each other. For the artist, this sound is the auditory equivalent of the pulsing high that sniffing thinner can cause. The drug that can be used at this bar is legally available everywhere and is, at the same time, very dangerous. With this gathering spot Von Hausswolff provides a commentary on the paradoxical drug legislation in many countries, and the hypocritical manner in which we deal with the problems of substance abuse and addiction.

7. ROLAND SCHIMMEL

AMBIENT MOMENT, 2014
MURAL, 400 X 592 CM
ACRYLIC ON WALL

The subject of Roland Schimmel's work is light, the observation of light, and the representation of the way in which our organism sees and processes (day)light. The mural, produced in de Appel arts centre for this exhibition, is comprised of rarefied halos that seem to die away and loom up again. We also see two black circles and a swirl of what are called afterimages, the image that we perceive when we first look at a brightly coloured object (such as the sun) and then look at a white or black background. The eye then 'sees' the complementary opposite. Orange becomes blue, yellow, purple, and green, red. Black changes into white. The work creates an exhilarating dynamic and interactive effect. It awakens you, makes you attentive to what is going on before your eyes. Looking at the painting sharpens the senses, allows you to experience how quickly you respond and try to fight against the image, as it were. The artist once compared the visual 'grip' that precedes from his work to Soft Machine's 1968 Hope for Happiness, a stirring song with a pulsing and compelling beat.

The effects of afterimages have fascinated Schimmel for many years. For him, afterimages involve how people assimilate their environment, and regain their balance again. Every impression, however brief, leaves a (subtle) trail of afterimages. That is equally true for every happening, the emotions which they evoke, and the feelings that arise from them.

FIRST FLOOR

8. WALTER DE MARIA (1935—2013)

CRICKET MUSIC, 1964
MUSICAL PIECE, 24'34"
OCEAN MUSIC, 1968
MUSICAL PIECE, 20'29"
HARDCORE, 1969
VIDEO FILM, COLOUR, 29'

COURTESY: GAGOSIAN GALLERY, NEW YORK
AND MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN,
ROTTERDAM

In the 1960s and '70s the American Walter De Maria became known for his large-scale installations, minimalist sculptures and impressive land art projects. His work challenges the imagination, often with grand physical gestures. In his famous installation Lightning Field (1977) he conducted lightning to 400 steel poles that he had placed in the desert of New Mexico. He moulded the elements to his will. His work is included in this exhibition because it combines aspects of Conceptualism and Psychodelia.

The television film *Hardcore* which is screened here was shot in July, 1969, in the Black Rock Desert in north-western Nevada. Since 1990 this has been the location of Burning Man, a large festival that transforms this desolate place into a fairytale environment with art and music for a week. De Maria's film is a post-Spaghetti Western that begins with mundane matters and then slowly shades into a post-minimalist freak out. The film is accompanied by parts of two musical pieces he also created: Cricket Music (1964) and Ocean Music (1968).

Ocean Music begins with a recording of ocean sounds made in the field, but flows over into De Maria's wash of percussion. Through the use of harmonic overtones and other effects the whole becomes rather psychedelic. It begins slowly, like an alap, the slow, meditative opening in Hindu music. The sound becomes increasingly intense, until a certain enchantment sets in, inducing a state of kenosis ('self-emptying'), a condition of blissful awe.

Hardcore was the outcome of a commission from James Newman and the Dilexi Foundation, San Francisco, in cooperation with KQED San Francisco public television.

4. JAN VAN DE PAVERT

DETAIL

FREEDOM, REPRESENTED BY CONTEMPORARY YOUTH AND HISTORIC FIGURES, 2014
ACRYLIC ON CANVAS, 448 X 567 CM

On no less than 25 m² of canvas the Dutch artist Jan van de Pavert takes us to a corner of a green park somewhere in the Netherlands. Considering the apartment buildings in the background, we are probably somewhere near the Bijlmer, in Amsterdam. The painting is populated by a series of curious figures, painted in sweet pastel tones. There is no perspective; everyone is depicted in the same size. The 'naive' style combines the visual language of 1960s posters with that of the English Pre-Raphaelites, and the large format connects with the work of painters like Rivera and Léger, who early in the 20th century expressed their revolutionary and utopian ideals in large wall paintings.

Here we see diverse characters, from a small group of anonymous, shisha-smoking girls to the personal heroes of the artist, among them the Dutch singer Wally Tax and several Provos. Van de Pavert depicts icons of the 1960s alongside figures from very different times. The different eras are hard to distinguish – the past looks like the present, and the present like the past – because the figures are stylized in the same manner. The artist stands among the cohort as a three-year-old, together with his daughter of about five. He is both participant and observer.

Many of the personages in the painting can be connected with liberation, one of the core concepts of the generation of the 1960s. This freedom was applied practically in action: Stockhausen's freedom was to have his musical ensemble grate and screech for forty minutes, and that of the Provos and Dam Sleepers to engage in playful actions in the streets of Amsterdam in pursuit of their ideals.

THE WORK OF JAN VAN DE PAVERT IS MADE POSSIBLE BY THE MONDRIAAN FONDS.

5. MICHAEL STUBBS

UNTITLED (CREAM), 1991
OIL PAINT APPLIED BY A CAKE ICER ON STACKED CANVASES, 36 X 36 X 24 CM

UNTITLED (PRUSSIAN BLUE), 1991
OIL PAINT APPLIED BY A CAKE ICER ON STACKED CANVASES, 36 X 36 X 24 CM

These two early paintings by the English artist Michael Stubbs are chosen for their 'explosive' character: a superabundance of energy that seeks a means of escape. You feel controlled euphoria and see abstract whirlpools in the thick masses of paint. The paintings are enormously compact, but at the same time baroque. They touch on both Psychedelia and Conceptualism.

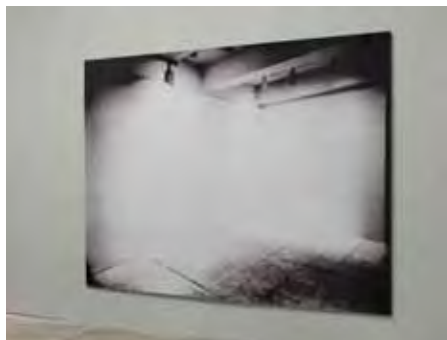
Stubbs's 1991 paintings have their origin in a debate about the meaning of painting that reached its apex during his time in the art academy in the mid to late

1980s: was painting still of any value for contemporary art?

Searching for an alternative for the then popular expressionistic and (neo-)geometric styles of painting, Stubbs made these 'stacked' or 'layered' paintings. They are sculptures of a sort, of paint and canvas(es), which are most reminiscent of cream cakes. The artist becomes a kind of pâtissier, a confectioner. The oil paint is even squeezed through a real baker's cake icing tools to obtain these decorative forms, which must dry for months. Each 'painting' is precisely one foot square, which refers to the rigid measurements in Minimal Art. Behind the playful and expressive form lies a well thought-through concept.

ARTISTS GROUND FLOOR

1. TAF HASSAM

JOHN FERRARI —
AN AMERICAN TRAGEDY, 2008
LAMBDA PRINT ON 8 PANELS OF
1.5 MM ALUMINIUM, 304 X 210 CM
LETTER, A4, COPIES

Taf Hassam's photograph of a white cube gallery carries us back to New York in 1968. We see an exhibition, but without the art. Hassam manipulated a documentary image of an installation of a number of Micro-Paintings by Gene Davis (1920-1985): minimal works that were scarcely noticeable in the space. Hassam has eliminated them altogether. Overexposure and the enlargement of the image still further enhance the emptiness of the scene.

The photograph is supplemented by a letter (hand-out), made on the 40-year anniversary of the exhibition, in which Taf Hassam addresses the photographer John Ferrari, who is the original author of the image. Hassam fantasizes about the role of the photographer, an invisible

worker in the service of art. He also asks about his life in the politically volatile world of 1968, and in America, where the Vietnam War and assassinations were unfolding on TV screens daily. The work exudes a strong sense of futility, an unseen structure, that has everything to do with what does not appear in the image, but which can be read between the lines of the letter. We travel back in time, to what happened then, the appearances and disappearances, the promises of the avant-garde, which we recall dimly today.

2. CHIARA FUMAI

THE RETURN OF THE INVISIBLE WOMAN
(ALSO KNOWN AS 'VISITES FANTASTIQUES DE VITO A. AU PAYS DU FOUET'), 2014

COLLAGE AND EMBROIDERY ON SACHER-MASOCH'S 'VENUS IN FURS', WALL PAINTING
10 WORKS, EACH 62,5 X 54 CM (WITH FRAME)

COURTESY OF THE ARTIST AND A PALAZZO GALLERY, BRESCIA

The Italian artist Chiara Fumai pays homage to Vito Acconci, a key figure in early performance art of around 1970. In his performances he sought out boundaries – in particular the threshold of pain – often doing so in a direct and intrusive confrontation with the spectator.

In these embroidered collages Fumai creates a dialogue between Acconci and the authors Sacher Masoch and Pauline Reage. Text fragments from Acconci's last performance, Ballroom (December 1973, Florence) and from the erotic novel Histoire d'O by Pauline Reage, with its central themes of sexual domination and submission, are affixed to pages from Masoch's novel Venus im Pelz (1870), which deals with a dominatrix in a sado-masochistic relation. In Ballroom Acconci fantasized about invisible women who torture him psychologically (see also the description of the performance on the work exhibited here), and in Histoire d'O (best known from the film version starring Sylvia Kristel) Reage has a female character make monstrous things. The imagination of these artists flows into a work about eroticism, female domination and sado-masochism. The radical manner in which Acconci, Masoch and Reage thought and wrote about sexuality has now become an artistic statement.

3. XUE MU

A CHILDISH NOTHINGNESS: TILE STORIES, THE DAVIDS, THE BATHTUB PLANETS, 2004
INSTALLATION

The installation consists of three parts. The etched images on the wall represents the bathroom tiles from the 60's in which the artist found portraits of herself and her friends. The mats on the floor are the transformation of Michelangelo's David, the paragon of male beauty and strength from the Italian Renaissance. Using xerography, the famous sculpture is deformed into abstract patterns and eventually laying down. The standing structure is referring to the Ursa Major constellation and to Ping-Feng (Chinese traditional room-divider); these planets resembling images are in fact snapshots of a black bathtub. Mu suggests that any momentary and individual experiences can be associated with profound subjects when the practical logic is exiled. By simply inviting imagination, daily life can be experienced as enormously rich, and full of unexpected values.

THE WORK OF XUE MU IS MADE POSSIBLE BY THE AMSTERDAM FUND FOR THE ARTS AND THE RIJKSAKADEMIE

“BETWEEN THOUGHT AND EXPRESSION LIES A LIFETIME”

— THE VELVET UNDERGROUND, WHAT KINDA LOVE

Art creates its own time; a good work demolishes the boundaries of space and time. For instance, in a fraction of a second a single line of a song, written and sung by Lou Reed in 1968 and brought out by The Velvet Underground in 1969 on their third album, bearing the group's name as its title, will today carry us back to the atmosphere of the 1960s, or even more, to the 1950s and the exciting and perplexing sense of rootlessness that the beat poets expressed so wonderfully – for that same sense of life comes through in this song.

With that, the Velvets' music also approaches a sentiment which found a very radical voice here in Europe in that same period (the post-war Reconstruction) in the existential-artistic texts and (non-) art of the poets/artists of the *Situationist International*, an international organization of social revolutionaries. A Situationist archetype: comrades who wandered the streets of the city in the dead of night, smoking, talking, drinking. Of course that image symbolizes our eternal search for the essence of life. But it is also an artwork that opens a window, a sort of performance in the spirit of Fluxus: a wandering, happy company drawing 'free

figures' in the expanse of the night. Silence and darkness sharpen the mind and soothe the senses thirsting for the 'fix'.

Precisely the two artistic complexes that we today practically identify with the 1960s, Psychedelia and Conceptualism, played with the senses and the mind. The vestiges of these two complexes are still traceable in art today. It seems to me worthwhile to explore where these traces cross with each other in the '60s and later; that is one of the central concerns for this exhibition.

In the last few years the image of '60s art and its artistic configurations has been deepened and nuanced in various research projects and exhibitions. We realize now that Conceptualism also had romantic features (Jörg Heiser), and recently more material has come to light that illuminates the social-critical side of Psychedelia (Lars Bang Larsen), as well as material that also touches on investigations into the conjunction of the senses and brain in this art complex. Psychedelia is also art that worked with conscious sensory intoxication; Conceptualism is art that entranced the mind and con-

fronted the limits of thought.

The exhibition *When elephants come marching in: Echoes of the Sixties in Today's Art* brings together artworks by 14 artists, in which all sorts of themes from the 1960s resonate. The works give us reason to pause and re-examine the iconic phenomena (the *provo* movement, *Summer of Love*, and LSD drug culture), historic episodes (Paris '68) and art historical configurations (*Op Art*, Psychedelia, Conceptualism) that define the present image of the 1960s. Many of these themes represent whole 'worlds'. Because of this, the exhibition opens up a wide spectrum of subject matter, an important backdrop against which the works, many of which were produced in 2014 especially for the occasion, can tell their own story.

The development of the exhibition comes thanks to conversations with the artists, and was sparked off by a particular idea about the possible relationship between Psychedelia and Conceptualism which arose from a research workshop which I led at the Dutch Art Institute (2008-2009 and 2009-2010).

I believe that there is much to recommend Lucy Lippard's famous adage about Conceptualism, and widening the focus on *the dematerialization of the art object* to include Psychedelia. Psychedelia is also all about a psychological good, about the possibility of change and transformation, embodied in an artwork which, as it were, points the way for us. But to achieve real change we must also make sacrifices. The hippies had pronounced views on this. As *Time Magazine* reported in 1967, 'One East Coast hippie recently held a "funeral" for his former self. "You must follow the river inside you to its source", he said, "and then out again." That is a statement about the wealth of the inner life: everyone has their personal path, and by travelling it they can discover themselves – albeit it not until after you have lost yourself.

Guest curator Mark Kremer

WHEN ELEPHANTS COME MARCHING IN ECHOES OF THE SIXTIES IN TODAY'S ART

EXHIBITION
27 SEPTEMBER 2014 — 11 JANUARY 2015

OPENING
26 SEPTEMBER
6 — 9 PM

Dear visitor,

We look back on the 1960s as a turbulent era: a period of protest and activism, yearning for freedom, a desire to return to nature, experimentation with drugs, and radical sensory experiences. It saw the birth of two important art movements which have left a long trail through Western art and cultural history: Psychedelia and Conceptualism. They are often regarded as diametrical opposites. Presently Psychedelia – art and other expressions which arose from the urge to expand consciousness – is associated with drug use, the sub- or counter culture, and experimental music. On the other hand, the intellectual Conceptualism – visual art in which the idea is central – is almost synonymous with high art.

Anti-authoritarian hippies and conceptual artists therefore are seldom mentioned in the same sentence, let alone that their thinking and art are considered in the same context. The desire for the wild trip seems to be difficult to unite

with striving for the pure idea. But is this separation correct? And how do today's artists, consciously or intuitively, handle this double heritage of the 1960s?

The exhibition *When elephants come marching in: Echoes of the Sixties in Today's Art* explores how the turbulent 1960s return in contemporary art. Guest curator Mark Kremer selected work by 14 artists, in which diverse ideas and experiences from the 1960s resonate. He reveals that the '60s are of great significance for current art.

Several examples: Melanie Bonajo dips into the world of ayahuasca, a mind-expanding substance that she sees as the LSD of our day. Jan van de Pavert produced a monumental painting with an ode to freedom, while with a minimum intervention gerlach en koop make a confrontational appeal to the powers of imagination. Sensory experience is also interrogated in the exhibition: Carl Michael von Hausswolff invites you to

discover the mind-expanding qualities of paint thinner, and Roland Schimmel has visitors rubbing their eyes about what precisely they are seeing.

The title of this exhibition comes from a proposal for the (never realized) Project for Hannover (1970), by the American artist Walter De Maria. For an exhibition of street art he wanted to bring 100 African elephants to Hannover, and have them walk around on specially made paths, as new participants in the life of the city. This work is about scale and strength, but it is only thought that calls this startling image to life.

With kind regards,

de Appel arts centre

WHEN ELEPHANTS COME MARCHING IN

ECHOES OF THE SIXTIES
IN TODAY'S ART

EXHIBITION

27 SEPT 2014 – 11 JAN 2015

DE APPEL
ARTS CENTRE